

Bachelorscriptie definitieve versie

door Merle te Molder

Datum van inzending: 14-jun.-2019 09:29AM (UTC+0200)

Inzending-ID: 1143565611

Bestandsnaam: Bachelorscriptie_-_Merle_te_Molder_-_1649043_-_20190614.pdf (808.51K)

Aantal woorden: 10220

Aantal tekens: 57739

UNIVERSITEIT LEIDEN

De aanslag op de redactie van Charlie Hebdo en probleemdefinities van politici

Een analyse van Nederlandse en Belgische parlementaire
debatten over de aanslag in Parijs op 7 januari 2015

Bachelorscriptie Politicologie:
Internationale Betrekkingen en Organisaties
Begeleider: T. van Dooremalen
Naam: Merle te Molder
Studentnummer: 1649043
Datum: 14 juni 2019
Aantal woorden: 8360

Inleiding

Op 7 januari 2015 vond in Parijs een terroristische aanslag plaats waarbij 12 doden vielen. De aanslag was gericht tegen het satirische weekblad Charlie Hebdo. Acht journalisten, een gastredacteur, een conciërge en twee politieagenten verloren hun leven. De reden voor de aanslag was een spotprent over de profeet Mohammed die was gepubliceerd in het tijdschrift Charlie Hebdo (Polońska-Kimunguyi & Gillespie, 2016, p. 568). Wereldwijd leidde de gebeurtenis tot emotionele reacties. De aanslag gaf aanleiding tot debatten over kwesties zoals identiteit, vrijheid van meningsuiting en secularisme. Voorts liepen spanningen op rondom immigratie, de relatie tussen kerk en staat, en liberale democratische waarden (Castelli Gattinara, 2017, p. 345).

De aanslag op de redactie van Charlie Hebdo is het onderwerp van deze scriptie. Het doel van dit onderzoek is om te achterhalen welke betekenis Nederlandse en Belgische politici toekennen aan dit *event*. Daarvoor wordt in dit onderzoek gekeken naar de *probleemdefinities* die politici in Nederland en België verbinden aan de gebeurtenis. Daarmee worden twee theoretische concepten - namelijk *events* en *probleemdefinities* - samengevoegd. Veranderen probleemdefinities naar aanleiding van de aanslag? Ontstaan er nieuwe probleemdefinities? Of veranderen probleemdefinities niet door het event? Dat is interessant om te onderzoeken, omdat probleemdefinities belangrijk zijn voor de totstandkoming van beleid. Ze bepalen welke oplossingen als effectief en haalbaar worden beschouwd en hoe beleidsmaatregelen worden geïmplementeerd (Weiss, 1998, p. 98). Als probleemdefinities veranderen door events, betekent dat mogelijk ook dat events zo indirect effect hebben op beleid. Dit onderzoek draagt bij aan kennis over events en probleemdefinities door de relatie tussen die twee concepten nader te onderzoeken. De centrale onderzoeksvraag luidt als volgt: leidt de aanslag op de redactie van Charlie Hebdo tot nieuwe probleemdefinities in Nederlandse en Belgische parlementaire debatten?

Het analyseren van probleemdefinities die politici hanteren naar aanleiding van de aanslag is wetenschappelijk gezien relevant, omdat hier geen of nauwelijks onderzoek naar is gedaan. Die leemte beoogt dit onderzoek te voorzien. Het onderzoek is ook vanuit maatschappelijk oogpunt relevant. De aanslag op de redactie van Charlie Hebdo heeft, als gezegd, tot debatten geleid over onderwerpen die veel maatschappelijke aandacht genereren. Daarbij valt te denken aan debatten over onder meer identiteit, vrijheid van meningsuiting en secularisme. In deze debatten wordt vaak een onderscheid gemaakt tussen 'wij' en 'zij', en reguliere en seculiere waarden (Castelli Gattinara, 2017, p. 347). Het wij-zij-denken kan schadelijk zijn. Polońska-Kimunguyi en Gillespie (2016, p. 568) stellen bijvoorbeeld dat het vijandigheid kan creëren tussen bijvoorbeeld het Westen en de islam, waardoor de angst voor terrorisme eveneens kan toenemen. Daarnaast kan het onderscheid tot vervreemding van een bepaalde gemeenschap leiden. Zo leeft de moslimgemeenschap in Frankrijk mede dankzij het wij-zij-denken behoorlijk afgezonderd in de toch al verdeelde samenleving (Polońska-Kimunguyi en Gillespie, 2016, p. 567). De manier waarop politici spreken over de aanslag en de onderwerpen die zij eraan verbinden, is dus relevant.

Om een antwoord te vinden op de onderzoeksvraag wordt aan de hand van een kwantitatieve en kwalitatieve inhoudsanalyse onderzocht welke probleemdefinities Nederlandse en Belgische politici verbinden aan de aanslag op de redactie van Charlie Hebdo. In de komende sectie wordt aangevangen met het theoretisch kader waarin theorie over probleemdefinities en events wordt besproken. Daarna volgt een uitleg over de methodologie van dit onderzoek. Vervolgens biedt de inhoudsanalyse inzicht in de manier waarop Nederlandse en Belgische politici betekenis geven aan de aanslag in Parijs. Tot slot worden de resultaten besproken in de conclusie en discussie.

Theoretisch kader

De beleidsagenda en probleemdefinities

De beleidsagenda is de lijst van problemen waar beleidsmakers oplossingen voor proberen te bedenken en uit te (laten) voeren. Die agenda heeft een beperkte *carrying capacity* (Hilgartner & Bosk, 1988, p. 61). Dat betekent dat nieuwe problemen niet zomaar op de beleidsagenda terecht komen, omdat er maar een beperkt aantal middelen is (Pralle, 2009, p. 782).

Wetenschappers die zich bezighouden met *agenda-setting* vragen zich af waarom het ene probleem wel op de beleidsagenda beland, maar het andere niet. Volgens Downs (1972), Cobb en Elder (1983), Hilgartner en Bosk (1988), Kingdon (1995) en Baumgartner en Jones (1993) komt een probleem in ieder geval niet op de agenda vanwege 'de objectieve staat' van het probleem (Pralle, 2009, p. 782). Een beleidsprobleem is niet een gegeven dat van tevoren feitelijk vaststaat, maar een 'sociale en politieke constructie' waarbij interpretatie belangrijk is. Niet de kosten of de precieze consequenties bepalen wat een probleem is, maar de overeenstemming tussen mensen over de definitie van een probleem (Cobb & Elder, 1983, p. 172).

De betekenis die aan een probleem wordt gegeven, heet een probleemdefinitie. Een probleemdefinitie is volgens Janet Weiss (1989, p. 97) 'a package of ideas that contains an account of the causes and consequences, a theory how the problem might be alleviated'. Door het gebruik van een bepaald frame legt een probleemdefinitie de nadruk op bepaalde aspecten van de situatie en onderbelicht het de andere aspecten. Het duwt een aantal oplossingen naar voren en verwaarloost de andere (Weiss, 1989, p. 97). Vaak bestaat controverse over de 'beste' probleemdefinitie. Of het nu gaat om vervuiling, kindermishandeling, of aids: er zijn altijd verschillende percepties over de oorzaak van een probleem, de impact en de betekenis in de sociale context (Rochefort & Cobb, 1993, p. 56).

Iedere probleemdefinitie wijst naar (1) de oorzaken van; (2) de gevolgen van en (3) de oplossing voor een probleem. Probleemdefinities zijn belangrijk voor de totstandkoming van beleid (Weiss, 1998, p. 97). Een goede probleemdefinitie bepaalt namelijk welke oplossingen als effectief worden beschouwd. Daarnaast heeft het invloed op wie deelneemt aan het besluitvormingsproces, hoe beleid wordt geïmplementeerd en hoe het zal worden beoordeeld (Weiss, 1989, p. 98). Om de vruchten te plukken van een probleemdefinitie, proberen verschillende actoren in het beleidsproces hun 'voorkeursprobleemdefinities' op te leggen aan anderen. Een deel van beleidsvorming gaat om de vraag welke probleemdefinitie zal zegevieren (Weiss, 1989, p. 98).

Events en probleemdefinities

Events spelen, naast probleemdefinities, ook een rol bij de vorming van de beleidsagenda. Birkland (1998, p. 53) stelt dat de meeste 'focusing events' het dominante issue op de beleidsagenda veranderen. Onder een focusing event verstaat Birkland (1998, p. 54): 'relatively rare sudden events that can be reasonably defined as harmful or revealing the possibility of potentially greater future harms, and are concentrated in a particular geographical area or community of interest'. Volgens Birkland (1998, p. 55) zorgen focusing events ervoor dat nieuwe problemen op de agenda komen of dat reeds bestaande 'slapende' problemen opnieuw aandacht krijgen.

Ook John Kingdon (1995) stelt dat focusing events ervoor zorgen dat beleidsmakers meer aandacht schenken aan problemen die met het event hebben te maken. Door focusing events worden bepaalde problemen zichtbaar voor het publiek en beleidsmakers (Pralle, 2009, p. 785). De overstroming van New Orleans door orkaan Katrina is daar een voorbeeld van. Door die gebeurtenis werd duidelijk dat de protocollen van de overheid om te reageren op overstromingen ongeschikt waren. In tegenstelling tot problemen die op de lange termijn

spelen, leren publiek en beleidsmakers tegelijkertijd van een (focusing) event (Pralle, 2009, p. 786).

Het is belangrijk om op te merken dat ook in het geval van focusing events kwesties niet onder de aandacht komen als ‘objectieve’ problemen bij beleidskamers. Na focusing events ontstaat er discussie over de vraag wat het probleem is, hoe groot het is en wat de oorzaak is. Met andere woorden: er ontstaat discussie over wat de probleemdefinitie is. Over het algemeen neemt de aandacht voor een probleem of issue toe als actoren het probleem kunnen definiëren als iets wat ernstig is, ‘dichtbij’ komt en catastrofale gevolgen heeft. Politieke actoren besteden er doorgaans veel moeite aan om de aandacht voor een probleem na een focusing event te vergroten of juist te verkleinen. Het definiëren van het probleem is namelijk van groot belang, omdat het consequenties kan hebben voor het beleid dat vervolgens tot stand komt (Pralle, 2009, p. 785).

Berezin (2012, p. 620) legt net als Kingdon en Birkland een link tussen events en transformaties. Volgens Kingdon en Birkland zorgen focusing events ervoor dat ‘slapende’ of nieuwe problemen op de politieke agenda terechtkomen. Berezin spreekt niet over focusing events, maar over events als ‘templates of possibilities’. Volgens Berezin zijn events belangrijk, omdat ze mensen perspectief bieden voor bepaalde verandering die zonder het event niet voor mogelijk werd gehouden (Berezin, 2012, p. 620).

Events spelen volgens Kingdon, Birkland en Berezin dus een rol bij veranderingen of transformaties. Niet alle wetenschappers die zich bezighouden met theorie over events zijn het daarmee eens. Wetenschappers die events als *uitvloeiels van structuren* zien, stellen dat relatief stabiele sociale verschijnselen zoals economische systemen en de ontwikkeling van technologie de loop van de geschiedenis bepalen. Events spelen daarbij volgens deze wetenschappers geen grote rol van betekenis (Van Dooremalen, 2019, p. 6). Zij gaan ervan uit dat geleidelijke

veranderingen de boventoon voeren. Plotselinge veranderingen of transformaties worden gezien als het resultaat van langdurige processen of crises (Van Dooremalen, 2019, p. 8).

Er bestaat geen volledige theorie over wat events zijn en hoe ze werken (Van Dooremalen, 2019, p. 3). De literatuur die in de bovenstaande alinea's is besproken, laat dat zien. Er zijn tegenstrijdige ideeën over de functie van events. Leiden ze tot grote veranderingen of zijn het uitvloeisels van structuren en hebben ze geen grote betekenis? Bestaande analyses over events kunnen worden verbeterd door het begrip over de oorsprong en de transformaties die eraan verbonden zijn, te verdiepen (Van Dooremalen, 2019, 17). Deze scriptie hoopt een bijdrage aan dat begrip te leveren door te onderzoeken welke transformaties met betrekking tot *probleemdefinities* samenhangen met één event, namelijk de aanslag op de redactie van Charlie Hebdo. Welke rol speelt dit event voor probleemdefinities?

Om de transformaties die samenhangen met de aanslag in Parijs op 7 januari 2015 te onderzoeken, wordt gekeken naar de probleemdefinities die politici noemen in Nederlandse en Belgische parlementaire debatten naar aanleiding van de aanslag op de redactie van Charlie Hebdo. Hiernaar wordt gekeken, omdat er nog geen eerder onderzoek is gedaan naar de reacties van politici op dit event in parlementaire debatten.

Methode van onderzoek

Om een antwoord te vinden op de onderzoeksvraag worden er in dit onderzoek twee onderzoeksmethoden gebruikt. Om de aandacht voor de aanslag op de redactie van Charlie Hebdo te meten wordt er allereerst een kwantitatieve analyse uitgevoerd. Voor het analyseren van probleemdefinities wordt daarna een kwalitatieve inhoudsanalyse uitgevoerd.

Kwantitatief onderzoek

Allereerst wordt aan de hand van een kwantitatieve methode gemeten hoeveel aandacht politici aan de aanslag van januari 2015 in Parijs besteden. Daarvoor zijn alle Nederlandse en Belgische parlementaire debatten waar ‘Charlie Hebdo’ in voorkomt tussen 7 januari 2015 en 31 mei 2016 verzameld.¹ De begindatum is 7 januari 2015, omdat op die dag de aanslag plaatsvond. Kort daarna werden de eerste debatten gevoerd waarin Charlie Hebdo werd genoemd. De einddatum is 31 mei 2016, omdat dit ruim twee maanden is na de aanslagen in Brussel op 22 maart 2016. Die datum is gekozen, omdat het waardevol is om te onderzoeken of andere vergelijkbare aanslagen, zoals die in Brussel, invloed hebben op de hoeveelheid aandacht voor de aanslag op de redactie van Charlie Hebdo.

De documenten die voor Nederland zijn geanalyseerd vallen onder de categorie ‘handelingen’. Handelingen bevatten de volledige verslagen van de vergaderingen van de Eerste Kamer en de Tweede Kamer (www.parlement.com, 2019). Alleen vergaderingen van de Tweede Kamer worden meegenomen in de analyse. In totaal leverde een zoekopdracht met de term ‘Charlie Hebdo’ 20 handelingen van de Tweede Kamer op. In België zijn de woordelijke verslagen van de plenaire vergaderingen terug te vinden in zogenoemde ‘integrale verslagen’ (www.dekamer.de, 2019). Tussen 7 januari 2015 en 31 mei 2016 zijn 11 integrale verslagen te vinden waar ‘Charlie Hebdo’ in voorkomt. Hier geldt dat alleen de vergaderingen van de Kamer van volksvertegenwoordigers zijn opgenomen in de analyse.

Kwalitatief onderzoek

Voor deze scriptie wordt ook onderzocht tot welke probleemdefinities de aanslag op de redactie van Charlie Hebdo heeft geleid in parlementaire debatten. Daarvoor worden twee debatten in

¹ De Nederlandse debatten zijn beschikbaar via www.officielebekendmakingen.nl; de Belgische debatten zijn te vinden via www.dekamer.be

detail bestudeerd aan de hand van inductief, kwalitatief onderzoek. De parlementaire debatten die worden geanalyseerd, zijn gewijd aan de aanslag in Parijs en vonden plaats op 14 januari 2015 (Nederland) en 8 januari 2015 (België).

Het analyseren van probleemdefinities in Nederlandse en Belgische parlementaire debatten wordt gedaan aan de hand van inductief, kwalitatief onderzoek. Inductief wil zeggen dat de onderzoeker zijn onderzoek niet vanuit een theoretische analyse, maar vanuit de werkelijkheid of de empirie start. De onderzoeker bestudeert de concrete werkelijkheid en probeert vervolgens stapsgewijs bepaalde wetmatigheden te ontdekken in de werkelijkheid. Deze worden opgeschreven in de vorm van een theoretische redenering (Doorewaard, Kil & Van de Ven, 2015, p. 15).

Gebruik van de inductieve benadering in onderzoek naar *events* betekent dat de onderzoeker zelf niet bepaalt wat het event is, aan welke problemen het kan worden gelinkt of hoe lang het duurt. De onderzoeker benadert de gegevens juist zo ‘open’ mogelijk (Van Dooremalen, 2019, p. 17). Gebruik van een inductieve methode kan verrassende en interessante resultaten opleveren, omdat de onderzoeker zelf geen grenzen aan het event toekent, maar enkel bestudeert hoe actoren erop reageren (Van Dooremalen, 2019, p. 18). De inductieve methode biedt als voornaamste voordeel dat men specifieke frames – in het geval van deze scriptie ‘probleemdefinities’ - die een meerwaarde kunnen bieden voor verder onderzoek, niet gemakkelijk over het hoofd ziet. Bij een deductieve methode waar men nagaat in welke mate een beperkt aantal vooraf gedefinieerde frames in teksten voorkomen, is de kans groter om bepaalde frames over het hoofd te zien (Van Gorp, 2007, p. 13).

Door via de inductieve methode op zoek te gaan naar bepaalde probleemdefinities, bestaat de mogelijkheid dat het principe van betrouwbaarheid in het gedrang komt. Interpretatie door een frameanalist is namelijk onvermijdelijk. Om dat probleem op te lossen, kan men zich beperken tot een analyse van de manifeste inhoud, wat de manier is om tot betrouwbare

resultaten te komen en de kans groter maakt op repliceerbaarheid. Die methode kan echter funest zijn voor de validiteit van het onderzoek: als alleen naar eenvoudig meetbare elementen van een tekst wordt gekeken, is het risico aanwezig dat men niet meet wat men beoogt te meten (Van Gorp, 2007, p. 15). Daarom is daar niet voor gekozen. Om een tegenwicht te bieden aan de subjectieve en onvermijdelijke betrokkenheid van de onderzoeker, wordt in deze scriptie gebruik gemaakt van de *constant comparative method*. Dit betekent dat het materiaal herhaaldelijk wordt doorgenomen en voortdurend wordt vergeleken. Daardoor is het mogelijk om de voorlopige inzichten te staven en deze met een grotere zekerheid naar voren te schuiven (Van Gorp, 2007, p. 15).

Naast inductief, is het onderzoek voor deze scriptie kwalitatief van aard. De parlementaire debatten over de aanslag in Parijs worden in detail bestudeerd. De aandacht gaat uit naar het begrijpen van betekenissen die politici toekennen aan de aanslag op de redactie van Charlie Hebdo. Deze variant van kwalitatief onderzoek wordt de interpretatieve benadering genoemd. De gedachte achter deze benadering is dat we in de sociale wetenschappen mensen bestuderen en daarom begrip moeten nastreven van hun overwegingen, argumenten, ervaringen en motieven (Boeije & Bleijenbergh, 2014, p. 22). Om de probleemdefinities die politici gebruiken te kunnen identificeren, wordt naar drie elementen gekeken, te weten: *oorzaken* en *gevolgen* van en *oplossingen* voor een probleem. Als deze drie elementen gezamenlijk voorkomen, dan is er sprake van een probleemdefinitie. Naast deze drie elementen is ook gekeken *wie* of *wat* volgens politici is geraakt en *wie* of *wat* daar verantwoordelijk voor is. In de appendix is een voorbeeld te vinden van hoe de debatten zijn geanalyseerd en gecodeerd.

Casestudymethode en internationaal vergelijkend onderzoek

Omdat Nederlandse en Belgische debatten met elkaar worden vergeleken, kunnen we spreken van een vergelijkende casestudy. Internationaal vergelijkend onderzoek is een middel om meer

begrip te krijgen van ontwikkelingen en patronen binnen landen. Door vergelijkend onderzoek worden landen in perspectief geplaatst, waardoor we meer leren over het eigen systeem (Alink, 2006, p. 67). De casestudymethode is een gangbare onderzoeksmethode binnen de sociale wetenschap, wanneer hoe- en waaromvragen centraal staan (Yin, 1989, p. 13).

De parlementaire debatten die worden geanalyseerd vormen de cases. Omdat parlementaire debatten worden vergeleken uit landen die veel op elkaar lijken, is er sprake van een *most-similar*-ontwerp. Voor dit ontwerp gaat de onderzoeker op zoek naar cases die verschillende uitkomsten hebben, maar vergelijkbaar zijn met betrekking tot factoren die kunnen bijdragen aan de uitkomst. De hoop is dat een intensieve studie van de cases minstens één factor zal onthullen die verschilt tussen de twee cases. Dat is dan vermoedelijk de oorzaak van de verschillende uitkomst (Gerring, 2007, p. 131).

In dit onderzoek worden parlementaire debatten uit Nederland en België met elkaar te vergelijken, omdat die landen een aantal kenmerken delen. Allereerst zijn het relatief kleine landen. De landen zijn beide lid van de Europese Unie en liggen relatief dicht bij Frankrijk. In deze scriptie worden de landen gezien als de context van het onderzoek en niet als object van het onderzoek. Het doel is om in de eerste plaats de relatie tussen events en probleemdefinities te onderzoeken en niet de verschillen tussen Nederland en België

Inhoudsanalyse

Aandacht

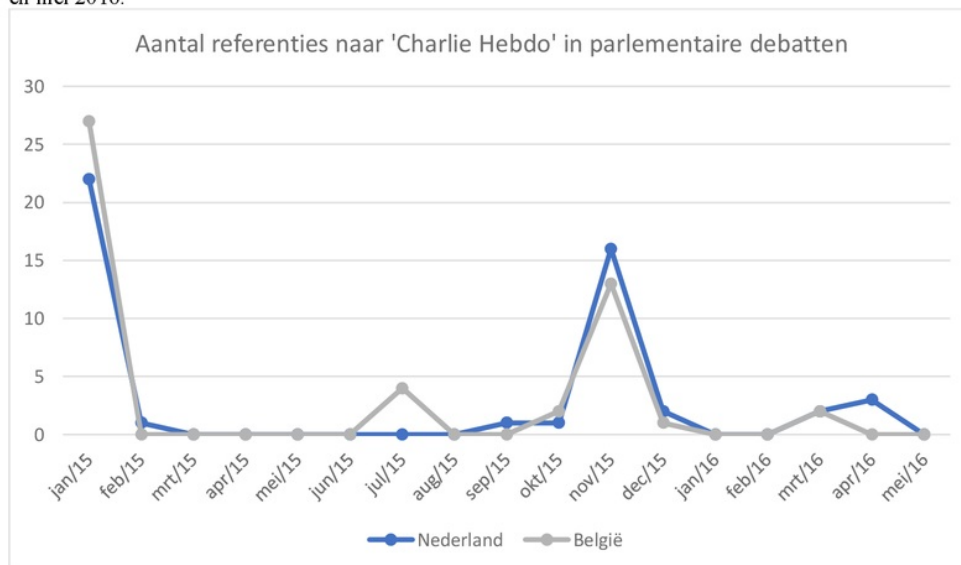
De hoeveelheid aandacht voor de aanslag op de redactie van Charlie Hebdo is in Nederlandse en Belgische debatten vergelijkbaar, zoals figuur 1 laat zien. Vlak nadat de aanslag in Parijs plaatsvond, besteedden politici de meeste aandacht aan de gebeurtenis. In Nederland werd uitgebreid stilgestaan bij de aanslag op 14 januari 2015. Op die dag werd een parlementair debat gehouden over de aanslag in Parijs waarin Charlie Hebdo 18 keer werd genoemd. In België

werd op 8 januari 2015 een parlementair debat gevoerd over de aanslag. Charlie Hebdo werd in dat debat 25 keer benoemd door politici. In beide landen neemt de aandacht voor Charlie Hebdo na januari af. Tussen maart en juni 2015 wordt Charlie Hebdo zelfs geen enkele keer genoemd door politici in debatten. In juli 2015 is er een kleine piek te zien voor de hoeveelheid aandacht in België. Dit heeft te maken met enkele wetsontwerpen voor het bestrijden van terrorisme die worden besproken.

Figuur 1 laat zien dat er in november een toename is van de aandacht voor de aanslag op de redactie van het tijdschrift Charlie Hebdo in zowel Nederland als België. Dat komt door een reeks nieuwe aanslagen in november 2015 waarbij 130 doden vielen. Hoewel de aanslag op Charlie Hebdo ruim tien maanden eerder plaatsvond en er in de tussentijd nauwelijks aandacht voor was, neemt het aantal referenties naar Charlie Hebdo duidelijk toe vlak na de aanslagen in Parijs van november 2015.

Figuur 1

Aantal referenties naar 'Charlie Hebdo' in Nederlandse en Belgische parlementaire debatten tussen januari 2015 en mei 2016.

Deze analyse laat zien dat de aandacht voor de 'oude gebeurtenis', de aanslag op de redactie van Charlie Hebdo, toeneemt als er een nieuwe gebeurtenis plaatsvindt die makkelijk kan

worden geassocieerd met de oude gebeurtenis (Van Dooremalen, 2019, p. 47). De bevinding dat het event driekwart jaar nadat het plaatsvond opnieuw aandacht krijgt, sluit aan bij Wagner-Pacifici's werk over events. Zij stelt dat events niet stoppen, maar zelfs na vele jaren opnieuw belangrijk kunnen worden. Events verschijnen in verschillende 'stromen': het ene moment worden ze uitvoerig besproken, het andere moment blijven ze op de achtergrond (Van Dooremalen, 2019, p. 15).

Uit deze analyse blijkt dat het event in ieder geval uitvoeriger wordt besproken als een soortgelijk nieuw event plaatsvindt. Dat patroon is terug te zien na de aanslagen in november 2015 in Parijs en na de aanslagen van maart 2016 in Brussel. Na de aanslagen in Brussel wordt Charlie Hebdo minder vaak genoemd dan na de aanslagen in Parijs van november 2015. Waarom dat zo is, is moeilijk met zekerheid te zeggen. Mogelijk heeft het te maken met de periode tussen de aanslagen, of de geografische afstand tussen het 'oude' en 'nieuwe' event. Het zou zo kunnen zijn dat hoe langer het 'oude' event is geleden, hoe minder aandacht er is voor het oude event bij een soortelijk 'nieuw' event. Een andere mogelijke verklaring is dat hoe groter de geografische afstand tussen het 'oude' en het 'nieuwe' event is, hoe minder aandacht er is voor het oude event als een soortgelijk nieuw event plaatsvindt.

Omschrijving 'aanslag redactie Charlie Hebdo' in Nederlandse parlementaire debatten

Alvorens in te gaan op de probleemdefinities die in het Nederlandse debat op 14 januari 2015 aan bod kwamen, wordt geanalyseerd hoe Nederlandse politici de aanslag omschreven. Dat wordt gedaan door te achterhalen wie of wat volgens politici is geraakt door de aanslag (*aanslag op wie/wat*) en wie of wat als verantwoordelijk wordt gezien voor de aanslag (*wie/wat verantwoordelijk*). Uit de analyse blijkt dat Nederlandse politici het min of meer eens zijn over datgene wat is geraakt, maar geen overeenstemming vinden over wie verantwoordelijk is (figuur 2).

Figuur 2

Omschrijving van de aanslag op de redactie van Charlie Hebdo in het Nederlandse parlementaire debat over de aanslag.

<i>Politieke partij</i>	<i>Aanslag op wie/wat?</i>	<i>Wie/wat verantwoordelijk?</i>
<i>VVD</i>	Onze vrijheid, op ons allemaal, onze manier van samenleven, onze verworvenheden, onze vrijheden, vrijheid van meningsuiting, de Nederlandse rechtsstaat	Islamitische jihadisten
<i>PvdA</i>	Mensen die de vrijheid, de tolerantie, de vooruitgang en de democratie koesteren	Degenen die gekoesterde Europese waarden verwachten en bestrijden, soms zelfs met geweld
<i>PVV</i>	Het vrije Westen/Nederland	De islam
<i>SP</i>	-	De terroristen
<i>CDA</i>	De westerse samenleving	Moslimradicalen
<i>D66</i>	De kern van onze samenleving, van onze vrijheid en van onze waarden	De terroristen/de extremisten
<i>ChristenUnie</i>	Ons land/westerse samenleving	-
<i>GroenLinks</i>	Onze vrijheid, de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van godsdienst	-
<i>SGP</i>	De mensen van Charlie Hebdo, onze joodse gemeenschap	-
<i>PvdD</i>	De wereld	Drie geradicaliseerde jongemannen
<i>50PLUS</i>	-	-
<i>Groep Bontes/Van Klaveren Klein</i>	Het Westen	De islam
	Onze kernwaarden van de vrije democratie	Jihadisten/radicale extremisten

Bijna alle politici die aan het woord komen omschrijven de aanslag als een aanval op iets wat 'van ons' is. Hoewel de bewoordingen uiteenlopen, zijn politici het daarover eens. Het gaat om een aanval op 'onze vrijheid', 'onze waarden' en 'onze verdraagzame samenleving'. Met andere

woorden: een aanslag op westerse waarden. Vaak benoemen politici de tegenstelling tussen wij versus zij: 'zij' hebben iets aangevallen wat 'van ons' is. Joram van Klaveren (Groep Bontes/Van Klaveren) krijgt als eerste Kamerlid het woord in het debat over de aanslag in Parijs. Hij benoemt expliciet wat wij hebben, maar zij niet:

De terroristische aanslagen in Frankrijk zijn een aanval op onze manier van leven, een aanval op onze vrijheid. De wereld is geschokt, maar kan niet verbaasd zijn. Door de enorme immigratiestromen van de afgelopen decennia zien we in het Westen, in onze eigen steden steeds vaker de botsing van beschavingen waarover professor Huntington al twintig jaar geleden schreef. De vrijheid van meningsuiting, de scheiding van kerk en staat, de gelijkwaardigheid van man en vrouw, van hetero en homo: het zijn waarden die binnen de islam niet of slechts gemankeerd voorkomen (Handelingen II 2014-2015, nr. 41, item 7, 41-7-1).

Ook Diederik Samsom (PvdA) benoemt de verschillen tussen 'wij' en 'zij', maar maakt een ander onderscheid dan Van Klaveren. Van Klaveren duidt op de verschillen tussen moslims en niet-moslims, terwijl Samsom wijst op de verschillen tussen degenen die Europese waarden koesteren en degenen die het juist willen bestrijden:

Want wat is het verleidelijk om in deze situatie naar elkaar te kijken en terug te vallen in gemakkelijke reflexen van "wij" tegen "zij". Let wel: er is wel degelijk sprake van een wij en een zij, maar niet van de stereotiepe of polariserende wij en zij langs etnische of religieuze scheidslijnen, waarin sommigen snel vluchten. Nee, wij, dat zijn de mensen die de vrijheid, de tolerantie, de vooruitgang, de democratie koesteren. En dat zijn er heel veel, van alle religies, van alle gezindten, van alle geaardheden en van alle etniciteiten. Zij, dat zijn zij die de gekoesterde Europese waarden verachten en bestrijden, soms zelfs met geweld (Handelingen II 2014-2015, nr. 41, item 7, 41-7-2).

Een overeenkomst tussen de politieke partijen in Nederland is dat zij de aanslag beschouwen als een aanval op westerse waarden. Zij verschillen daarentegen van mening over de vraag wie verantwoordelijk is voor de aanslag. De rechts-populistische PVV en de tweemansfractie Groep Bontes/Van Klaveren vinden dat de islam als religie verantwoordelijk is voor de aanslag in Parijs. Wilders (PVV) stelt het volgende:

Wat nodig is, en wat ontbreekt, is een goede analyse van de oorzaak. Dat is de juiste oplossing voor al die terreur. De oorzaak is natuurlijk de islam, die ons al zo lang de oorlog heeft verklaard. Dat is de islamisering van het vrije Westen, van Nederland, van Europa (Handelingen II 2014-2015, nr. 41, item 7, 41-7-3).

Het CDA en de VVD maken ook een link met de islam, maar wijzen naar een specifieke groep moslims die verantwoordelijk is voor de aanslag in plaats van de islam als religie in zijn geheel. Ze spreken bijvoorbeeld over 'moslimextremisten' en 'islamitische jihadisten'. Buma (CDA) stelt dat het naïef is om te beweren dat de aanslag helemaal niets met de islam te maken heeft, maar dat het net zo goed onzinnig is om te zeggen dat het om dé islam gaat (Handelingen II 2014-2015, nr. 41, item 7, 41-7-9).

De overige partijen in Nederland (D66, de SP, GroenLinks, PvdA, ChristenUnie, PvdD, 50PLUS, de SGP en DENK) leggen geen link met de islam als zij het hebben over de verantwoordelijke van de aanslag. Zij gebruiken neutrale termen als 'de terroristen' of 'de extremisten' of noemen helemaal niet wie of wat verantwoordelijk is voor de aanslag. Alexander Pechtold (D66) zegt bijvoorbeeld het volgende:

Het is misschien opgevallen dat ik in mijn bijdrage het woord "islam" nog niet gebruikt heb. Dat moet nu wel. Niet omdat wij dat willen, maar omdat terroristen een relatie met de islam hebben gelegd. Alleen zij zijn hiervoor verantwoordelijk. Waarom zou je nu opeens je allochtone buurman vragen of hij toch niet stiekem sympathiseert met IS? Waarom ineens spreken over "de gematigde islam". We

spreken toch ook niet over "gematigde katholieken" (Handelingen II 2014-2015, nr. 41, item 7, 41-7-17)?

De politieke partijen die geen link leggen met de islam, zijn bijna allemaal te typeren als progressief. Alleen de ChristenUnie en de SGP zijn daar een uitzondering op. Voor de rest van de partijen geldt dat wel (kieskompas.nl, 2019). De partijen die wel een link leggen met de islam (PVV, VVD en CDA) zijn conservatief met betrekking tot sociaal-culturele onderwerpen zoals immigratie en Europa.

Probleemdefinities in Nederlandse parlementaire debatten

In deze sectie wordt geanalyseerd welke rol de aanslag op de redactie van Charlie Hebdo speelt in probleemdefinities. Iedere probleemdefinitie wijst naar de *oorzaken* en *gevolgen* van een probleem en biedt daar vervolgens een *oplossing* voor (Weiss, 1989, p. 98).

De eerste probleemdefinitie die aan bod komt in het Nederlandse debat op 14 januari 2015 over de aanslag in Parijs gaat over het *ontnemen van de nationaliteit* van jihadisten en terroristen. De beredenering is als volgt: bepaalde mensen nemen deel aan een jihadistische organisatie (oorzaak) en vormen daarmee een gevaar voor de veiligheid (gevolg). Dat gevaar kan worden voorkomen door die mensen de nationaliteit te ontnemen (oplossing), omdat zij het Nederlandse grondgebied dan moeten verlaten (Handelingen II 2014-2015, nr. 41, item 7, 41-7-11).

Deze probleemdefinitie is niet ontstaan door de aanslag op de redactie van Charlie Hebdo. De maatregel om de nationaliteit van (potentiële) terroristen en jihadgangers te ontnemen staat al langer op de politieke agenda. Er ligt op het moment van het debat al een wetsvoorstel om de nationaliteit te ontnemen van jihadgangers bij de minister (Handelingen II 2014-2015, nr. 41, item 7, p. 41-7-11). Wel kan worden gesteld dat het voorstel nieuwe aandacht krijgt door de aanslag op de redactie van Charlie Hebdo. Het is aannemelijk dat deze

probleemdefinitie niet zou zijn besproken op deze dag als het event, de aanslag in Parijs, niet had plaatsgevonden.

De tweede probleemdefinitie die in het debat over de aanslag in Parijs aan bod komt gaat over het zogenoemde 'de-islamiseren'. Volgens Wilders (PVV) is de islamisering een levensgroot gevaar (oorzaak). Volgens de politicus staat de vrijheid in alle landen door deze religie onder druk (gevolg) en daarom wil Wilders 'de-islamiseren' (oplossing). Deze probleemdefinitie is niet nieuw en ook niet ontstaan vanwege het event. Acht jaar eerder, tijdens de algemene politieke beschouwingen in 2007, benoemt Wilders de term 'de-islamiseren' voor het eerst (Handelingen II 2007/08, p. 42-47). Wilders grijpt het debat over de aanslag op de redactie van Charlie Hebdo aan om deze probleemdefinitie opnieuw te benoemen:

De islam brengt overal waar hij komt haat en geweld. In alle landen waar de islam sterk is, gaat dat ten koste van vrijheid, van de vrijheid van meningsuiting, van journalisten, van minderheden, van iedereen. Ik heb het dan nog niet eens over terreurorganisaties als de Islamitische Staat, Al Qaida, Al-Nusra en noem maar op. De islam hoort eenvoudigweg niet bij Nederland en is een gevaar voor Nederland. We moeten de-islamiseren (Handelingen II 2014-2015, nr. 41, item 7, p. 41-7-3).

De derde probleemdefinitie in het debat op 14 januari 2015 gaat over *het aanleggen van een database met vluchtgegevens* (Handelingen II 2014-2015, nr. 41, item 7, p. 41-7-44). Het CDA en de SGP dienen samen een motie in om de regering te verzoeken actief mee te werken aan de oprichting van een Europese database met vluchtgegevens. Jihadgangers kunnen per vliegtuig naar Nederland terugkeren (oorzaak) en vormen daarmee een gevaar voor de veiligheid in Nederland (gevolg). Een Europese database die de reisgegevens van vliegtuigpassagiers opslaat, maakt het mogelijk om terroristen eerder op te sporen (oplossing).

Ook deze probleemdefinitie is niet ontstaan vanwege de aanslag op de redactie van Charlie Hebdo. In 2011 deed de Europese Commissie al een voorstel voor een database met de gegevens van luchtvaartreizigers (Voss, 2015, p. 289). De aanslag in Parijs zorgt er wel voor dat dit voorstel opnieuw onder de aandacht wordt gebracht door politici. Buma (CDA) vraagt aan minister-president Mark Rutte dit voorstel opnieuw te overwegen:

Er is nog een ander voorstel dat de Kamer nooit heeft gehaald. Dat is het aanleggen van een databank met reisgegevens, vluchtgegevens. Daar was het kabinet toen zelf uiteindelijk tegen nadat een Kamermeerderheid het niet zou willen. Nu gaat Europa dat waarschijnlijk wel doen. Dus mijn vraag aan het kabinet is, en aan de minister-president in het bijzonder: is het kabinet bereid zijn mening te heroverwegen en mee te gaan met het Europese voorstel (Handelingen II 2014-2015, nr. 41, item 7, p. 41-7-27)?

De vierde probleemdefinitie in het debat heeft betrekking op *antisemitisme* (Handelingen II 2014-2015, nr. 41, item 7, p. 41-7-13). Van der Staaij (SGP) en Arie Slob (CU) benoemen dat er geen substantiële financiering voor de beveiliging van joodse instellingen in Nederland is (oorzaak), daardoor voelen joden zich niet langer veilig (gevolg) en dus is er extra geld nodig voor de bescherming van joodse instellingen (oplossing). Ook deze probleemdefinitie is niet nieuw of ontstaan door het event. Minister Opstelten (Veiligheid & Justitie) heeft reeds geld vrijgemaakt voor de bescherming van de joodse gemeenschap. De aanslag in Parijs in januari 2015 geeft wel een extra impuls om méér geld vrij te maken. Gesteld kan worden dat ook deze probleemdefinitie niet is ontstaan door het event, maar het event wel heeft bijgedragen aan de aandacht die er voor de probleemdefinitie is.

De vijfde probleemdefinitie in dit debat wordt aangedragen door Zijlstra (VVD) en gaat over de *bewapening van politieagenten*. Volgens Zijlstra zijn agenten kansloos tegen jihadisten met machinegeweren (oorzaak) en daarom niet in staat om mensen en objecten te beveiligen

(gevolg). De oplossing is volgens Zijlstra dat politieagenten zwaardere wapens krijgen (oplossing):

Charlie Hebdo wérd beveiligd, maar de agenten ter plaatse waren kansloos tegen jihadisten met machinegeweren. Daarom vraag ik het kabinet of het de mening van de VVD deelt dat zwaardere bewapening nodig is als we mensen of objecten beveiligen vanwege een terroristische dreiging. Als wij, ook nu al, vinden dat personen of gebouwen beveiligd moeten worden omdat er een dreiging is van een terroristische aanslag, dan leert Parijs ons een les. Als je naar die beelden kijkt, zie je dat de agenten daar kansloos waren (Handelingen II 2014-2015, nr. 41, item 7, p. 41-7-22).

Hoewel Zijlstra verwijst naar de aanslag op de redactie van Charlie Hebdo om de noodzaak van zwaardere wapens aan te geven, is ook deze probleemdefinitie niet nieuw of ontstaan door het event. Zijlstra zegt daar het volgende over:

Ik erken onmiddellijk dat de VVD dit al langere tijd wil. Wij hebben niet gewacht op een aanslag. Onze woordvoerder de heer Dijkhoff heeft in 2013 en in 2014 al voorstellen gedaan die deze kant op gaan (Handelingen II 2014-2015, nr. 41, item 7, p. 41-7-21).

Kortom, in het Nederlandse parlementaire debat over Charlie Hebdo worden vijf probleemdefinities gerelateerd aan de aanslag. In alle definities speelt het event een rol. De meeste politici verwijzen naar de aanslag om de noodzaak om tot een bepaalde oplossing te komen te kunnen benadrukken. Politici gebruiken het event echter niet om een nieuwe probleemdefinitie te poneren. Zoals figuur 3 laat zien zijn alle probleemdefinities eerder besproken.

Figuur 3

Probleemdefinities in het Nederlandse debat over de aanslag in Parijs.

<i>Probleemdefinitie</i>	Politieke partij(en)	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Relatie met event
<i>Ontnemen nationaliteit Jihadgangers</i>	PVV CDA VVD SGP	Mensen nemen deel aan een jihadistische organisatie	Zij vormen daarmee een gevaar voor de veiligheid en kunnen en/of plegen een terroristische daad zoals bij Charlie Hebdo	Ontnemen nationaliteit	Ja, maar de probleemdefinitie is niet nieuw of ontstaan door het event
<i>De-islamiseren</i>	PVV	De islamisering is een levensgroot gevaar.	In alle landen waar de islam sterk is, gaat dat ten koste van vrijheid (van meningsuiting), van journalisten, minderheden, iedereen	De-islamiseren	Ja, maar de probleemdefinitie is niet nieuw of ontstaan door het event
<i>Aanleggen database vluchtgegevens</i>	CDA SGP	Uitreizende en terugkerende jihadgangers kunnen per vliegtuig naar Nederland reizen	Eenmaal terug in Nederland, kunnen zij een gevaar vormen voor de veiligheid	Een database aanleggen met daarin de reisgegevens van vliegtuigpassagiers, zodat terroristen eruit kunnen worden gehaald	Ja, maar de probleemdefinitie is niet nieuw of ontstaan door het event
<i>Antisemitisme</i>	CU SGP	Er is geen substantiële financiering voor de beveiliging van Joodse instellingen in Nederland	Veel joden voelen zich niet langer veilig	Er is meer geld nodig voor de beveiliging van de joodse gemeenschap	Ja, maar de probleemdefinitie is niet nieuw of ontstaan door het event
<i>Automatische wapens voor politie</i>	VVD	Agenten zijn kansloos tegen jihadisten met machinegeweren	Daardoor is het niet mogelijk om mensen en objecten te beveiligen	Politieagenten hebben zwaardere bewapening nodig	Ja, maar de probleemdefinitie is niet nieuw of ontstaan door het event

Op basis van het assenstelsel van politicoloog André Krouwel zijn alle politieke partijen die probleemdefinities verbinden aan de aanslag op de redactie van Charlie Hebdo te typeren als ‘conservatief’ en met uitzondering van de CU ook als ‘rechts’ (figuur 4). Krouwel maakte dit

assenstelsel op basis van de verkiezingsprogramma's van de politieke partijen in 2017. Op de website tweedekamer2017.kieskompas.nl staat beschreven dat conservatieve partijen zich kenmerken door een 'monoculturele houding'. Progressieve partijen laten zich daarentegen: 'over het algemeen kenmerken door een kosmopolitische en multiculturele houding' (kieskompas, 2019).

De partijen die probleemdefinities verbinden aan de aanslag op de redactie van Charlie Hebdo zijn tevens de partijen die de aanslag linkten aan de islam. De progressieve partijen 50PLUS, SP, PvdD, PvdA, DENK, D66 en GroenLinks legden geen link met de islam en hanteren ook geen probleemdefinities in het debat op 14 januari 2015.

Figuur 4

Assenstelsel Nederlandse politieke partijen volgens politicoloog André Krouwel (2017).

Omschrijving ‘aanslag redactie Charlie Hebdo’ in Belgische parlementaire debatten

Op 8 januari 2015, één dag na de aanslag op de redactie van Charlie Hebdo, gaan Belgische politici in debat over de aanslag. Net als in het Nederlandse debat vlak na de aanslag, bestaat er geen of nauwelijks discussie over de vraag wat er is geraakt door de aanslag: ook de meeste Belgische politici zien de aanslag als een aanval op iets wat van ‘ons’ is. Het gaat bijvoorbeeld over ‘een aanslag op de fundamenteën van *onze* democratie en *onze* integriteit’. Op die manier wordt de aanslag in Nederland ook omschreven.

De Belgische eerste minister Charles Michel (integraal verslag, 08-01-15, p. 3) noemt de aanslag op de redactie van Charlie Hebdo een bedreiging voor ‘onze’ humanistische waarden: ‘Door de aanval op die journalisten worden we allemaal aangevallen. Onze humanistische waarden en onze vrijheden worden bedreigd.’ Patrick Dewael (Open Vld) verwoordt de aanslag (integraal verslag, 08-01-2015, p. 5) ook als een aanslag tegen ‘onze’ waarden: ‘Collega’s, de aanslag in Parijs was een terreurdaad tegen weerloze mensen, maar de aanslag in Parijs was vooral een aanslag tegen onze waarden, en dat uitgerekend in de bakermat van de verlichtingsidealen, van *liberté, égalité* en *fraternité*.’

Figuur 5 laat zien hoe de verschillende politieke partijen in België verwoordden wie of wat is geraakt door de aanslag (*aanslag op wie/wat*) en wie of wat verantwoordelijk wordt gehouden voor de aanslag (*wie/wat verantwoordelijk*). Iedere politieke partij, met uitzondering van cdH en PTB-GO!, spreekt over een aanslag op westerse waarden. Dat komt grotendeels overeen met wat politici in Nederland zeiden over de aanslag.

Er is wel verschil zichtbaar tussen de manier waarop in Nederland en België wordt aangekeken naar de verantwoordelijkheid voor de aanslag. In Nederland benoemen 10 van de 14 politieke partijen wie of wat verantwoordelijk is voor de aanslag tijdens het debat op 14 januari 2015 (zie figuur 2). In het debat op 8 januari 2015 in België benoemen slechts 5 van de 11 partijen wie of wat verantwoordelijk is (zie figuur 5). Met dit gegeven kan worden gesteld

dat Belgische politici voorzichtiger zijn in het aanwijzen van de verantwoordelijke van de aanslag.

Dat geldt niet voor de Belgische partij Vlaams Belang (VB). Waar sommige partijen geen verantwoordelijke voor de aanslag aanwijzen, besteedt deze partij daar bij uitstek veel aandacht aan. Volgens het VB is de islam verantwoordelijk voor de aanslag. De rechts-populistische partij wijst hiermee naar dezelfde verantwoordelijke als de PVV in Nederland. De partijen stellen dat niet alle moslims terrorist zijn, maar wel alle terroristen moslim.

Naast het VB legt één politieke partij in België ook een link tussen de aanslag en de islam. De centrumrechtse partij MR spreekt over ‘deze moslims’ als zij spreken over de verantwoordelijke voor de aanslag. Drie andere partijen spreken over ‘de terroristen’ of ‘de barbaren’. De andere partijen benoemen helemaal niet wie de verantwoordelijkheid heeft.

Figuur 5

Omschrijving van aanslag op de redactie van Charlie Hebdo in het Belgische parlementaire debat over de aanslag.

<i>Politieke partij</i>	<i>Aanslag op wie/wat?</i>	<i>Wie/wat verantwoordelijk?</i>
<i>N-VA</i>	Hart van de democratie, onze fundamentele waarden	-
<i>CD&V</i>	Persvrijheid en vrijheid van meningsuiting	-
<i>Open Vld</i>	Onze waarden, vrijheid van meningsuiting: fundament van onze democratie	-
<i>sp.a</i>	Onze samenleving, onze waarden	-
<i>Ecolo Groen</i>	De fundamenten van onze democratie, onze integriteit, het hart van de waarden waar wij voor staan	De terroristen
<i>VB</i>	Het vrije Westen	De islam
<i>PS</i>	Onze vrijheden	De terroristen en barbaren
<i>MR</i>	Onze waarden	Deze moslims
<i>cdH</i>	-	-

<i>PTB-GO!</i>	-	De terroristen en barbaren
<i>FDF</i>	Vrijheid van de geest, spot en onbeschaamdheid	-

Probleemdefinities in Belgische parlementaire debatten

De eerste probleemdefinitie die aan bod komt in het Belgische debat over de aanslag in Parijs op 8 januari 2015 heeft betrekking op de islam. Filip Dewinter (VB) stelt dat de lakse immigratiepolitiek en de islamkolonisatie (oorzaak) ervoor hebben gezorgd dat jihadistische aanslagen in Europa plaatsvinden (gevolg). Volgens Dewinter moet de nationaliteit van Syriëgangers afgenomen worden, moeten de radicale moskeeën worden gesloten en moeten moslims een loyauteitsverklaring ondertekenen en de sharia afzweren (oplossing).

De probleemdefinitie (integraal verslag, 08-01-15, p. 17-18) van Dewinter is niet nieuw, of ontstaan door de aanslag op de redactie van Charlie Hebdo. Op 30 september 2014 vraagt Dewinter zich al af of het mogelijk is een loyauteitsverklaring voor moslims te verplichten waarin ze de sharia afzweren (dekamer.be, 2014). Het event, de aanslag op Charlie Hebdo, zorgt er wel voor dat de loyauteitsverklaring opnieuw aandacht krijgt. Op 8 januari, één dag na de aanslag, dient DeWinter samen met Barbara Pas (VB) en Jan Penris (VB) een wetsvoorstel in om een loyauteitsverklaring voor moslims te verplichten. Ook de oproep om moskeeën te sluiten van Dewinter is niet nieuw. Op 30 oktober 1990 dient hij al een wet in voor de 'beteugeling van de wildgroei van de islamitische gebedsplaatsen' (wetsvoorstel 1338/1-90/91, 1990). Het afnemen van de nationaliteit van Syriëgangers is een onderwerp dat ook eerder is besproken in België.

Naast de probleemdefinitie van DeWinter komt er in het debat op 8 januari 2015 in België slechts één andere probleemdefinitie (integraal verslag, 08-01-2015, p. 24) voor en die is afkomstig van premier Charles Michel (MR). Hij stelt dat de uitwisseling van passagiersgegevens tussen Europese lidstaten niet optimaal is (oorzaak) en dat maakt het

moeilijk om risico's zoveel mogelijk in te dammen (gevolg). Om dat probleem op te lossen moet er een mogelijkheid komen om de uitwisseling van passagiersgegevens tussen EU-lidstaten makkelijker te maken (oplossing).

Ook deze probleemdefinitie is niet ontstaan door de aanslag op de redactie van Charlie Hebdo. Zoals eerdergenoemd, deed de Europese Commissie in 2011 al een voorstel voor een database met de gegevens van luchtvaartreizigers, die het makkelijker maakt om gegevens uit te wisselen. Wel zorgt de aanslag op de redactie van Charlie Hebdo ervoor dat dit onderwerp opnieuw op de politieke agenda staat.

In het Belgische parlementaire debat van 8 januari 2015 worden in totaal twee probleemdefinities gerelateerd aan de aanslag op de redactie van Charlie Hebdo. In die twee definities speelt het event een rol. De politici verwijzen namelijk naar de aanslag om de noodzaak om tot een bepaalde oplossing te komen te kunnen benadrukken. Politici gebruiken het event echter niet om een nieuwe probleemdefinitie naar voren te brengen (figuur 6).

Deze resultaten komen overeen met de bevindingen die voortvloeien uit de analyse van Nederlandse debatten: in probleemdefinities wordt het event genoemd en daarmee heeft het een zekere invloed, maar het event zorgt niet voor nieuwe probleemdefinities. Die conclusie sluit voor een deel aan bij het werk van Birkland over events, maar spreekt zijn werk ook deels tegen. Birkland (1998, p. 55) stelt namelijk dat focusing events ertoe leiden dat nieuwe problemen op de agenda komen en dat 'slapende' problemen opnieuw aandacht krijgen. Dit onderzoek laat zien dat er geen nieuwe problemen zijn die aandacht krijgen, maar dat de 'slapende' problemen wel hernieuwde aandacht krijgen. Omdat de aanslag op de redactie van Charlie Hebdo niet zorgt voor nieuwe probleemdefinities, kan worden gesteld dat de invloed van het event op probleemdefinities summier is.

De partijen die in België probleemdefinities aan het event linkten zijn centrumrechts (MR) en nationalistisch en rechts-conservatief (VB). In België geldt, net als in

Nederland, dat de progressieve partijen geen probleemdefinities verbonden aan de aanslag in Parijs. Een andere interessante overeenkomst is dat de partijen die een link legden met de islam, ook probleemdefinities hanteerden in het debat over de aanslag in Parijs. Dat patroon is zowel in België als in Nederland terug te zien. De partijen die geen link legden met de islam, noemen ook geen probleemdefinities.

Een interessant verschil tussen Nederland en België is het aantal probleemdefinities dat wordt gehanteerd. In Nederland zijn dat er 5, terwijl het er in België maar 2 zijn. Dat heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat Belgische politici wat voorzichtiger zijn in hun bewoordingen. Politici in België betuigen hun medelijden met de slachtoffers, spreken over de ‘laffe aanslag’, maar zijn minder expliciet over de maatregelen die zij aan de aanslag verbinden dan de Nederlandse politici.

Figuur 6
Probleemdefinities in het Belgische debat over de aanslag in Parijs.

Probleemdefinitie	Politieke partij(en)	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Relatie met event
<i>Nationaliteit afnemen Syriëgangers, moskeeën sluiten, loyauteits-verklaring laten tekenen</i>	VB	Lakse immigratie-politiek van de overheid, islam-kolonisatie	Jihadistische aanslagen	Nationaliteit afnemen Syriëgangers, radicale moskeeën sluiten, moslims een loyauteits-verklaring laten tekenen en sharia laten afzweren, erkenning en subsidiëring van de islam stopzetten	Ja, maar de probleem-definitie is niet nieuw of ontstaan door het event
<i>Uitwisseling passagiers-gegevens tussen EU-lidstaten vergemakkelijken</i>	MR	De uitwisseling van passagiers-gegevens tussen EU-lidstaten is niet optimaal	Dat maakt het moeilijk om alle risico's in te dammen	De uitwisseling van passagiers-gegevens moet makkelijker worden.	Ja, maar de probleem-definitie is niet ontstaan door het event

Conclusie en discussie

De conclusies van deze scriptie hebben een beperkte strekking. Ze hebben betrekking op één event – de aanslag op de redactie van Charlie Hebdo in Parijs – en op reacties van politici in parlementaire debatten in België en Nederland. Niettemin bieden de conclusies inzichten die mogelijk interessant zijn voor vervolgonderzoek naar de relatie tussen events en probleemdefinities.

De eerste bevinding van dit onderzoek is dat het event – de aanslag in Parijs – niet heeft gezorgd voor nieuwe probleemdefinities in Nederlandse en Belgische parlementaire debatten. Die bevinding impliceert dat events niet veel impact hebben op probleemdefinities. Die conclusie kan echter niet zomaar worden getrokken. Dat het event geen nieuwe probleemdefinities opleverde, heeft wellicht te maken met het onderwerp ‘islamitisch terrorisme.’ In Nederland en België werd daar vóór de aanslag op de redactie van Charlie Hebdo ook al over gedebatteerd. Het onderwerp stond dus al langer op de politieke agenda. Dat heeft er mogelijk voor gezorgd dat dit event niet tot nieuwe probleemdefinities leidde. Het is interessant om bij vervolgonderzoek te analyseren of andere events wel tot nieuwe probleemdefinities leiden.

Dat de aanslag in Parijs niet leidde tot nieuwe probleemdefinities, wil niet zeggen dat er helemaal geen relatie bestaat tussen het event en de probleemdefinities die werden benoemd in parlementaire debatten. Integendeel, de meeste politici die een probleemdefinitie hanteerden, legden daarbij een link met het event. De aanslag op de redactie van Charlie Hebdo werd vaak door politici gebruikt om te benadrukken waarom een bepaalde oplossing voor de oorzaken en gevolgen van een probleem noodzakelijk is. Kortom, het event werd niet gebruikt om nieuwe probleemdefinities te initiëren, maar wel om reeds bestaande probleemdefinities aan te vullen. Die conclusie sluit voor een deel aan bij het werk van Birkland over events. Birkland (1998, p. 55) stelt namelijk dat focusing events ertoe leiden dat nieuwe problemen op de agenda komen

en dat ‘slapende’ problemen opnieuw aandacht krijgen. Dit onderzoek laat zien dat er geen nieuwe problemen zijn die aandacht krijgen, maar dat de ‘slapende’ problemen wel hernieuwde aandacht krijgen.

De tweede bevinding van deze scriptie is dat het ‘oude’ event opnieuw aandacht krijgt als een ‘nieuw’ event plaatsvindt dat lijkt op het oude event (Van Dooremalen, 2019, p. 47). De aanslag op de redactie van Charlie Hebdo kon in Nederland en België op veel aandacht rekenen in de maand waarin de aanslag plaatsvond. Daarna nam de aandacht af. Tussen maart en juni 2015 werd Charlie Hebdo zelfs geen enkele keer genoemd in Nederlandse en Belgische debatten. In november 2015 en maart 2016 was er een toename van de aandacht voor de aanslag op Charlie Hebdo in zowel Nederland als België. Dat kwam door een reeks nieuwe aanslagen.

Verder kwam in dit onderzoek naar voren dat Nederlandse en Belgische politici op dezelfde manier beschrijven wie of wat is geraakt door de aanslag. De meeste politici spraken over een aanslag op westerse waarden. Er is wel verschil zichtbaar tussen de manier waarop in Nederland en België wordt aangekeken naar de verantwoordelijkheid voor de aanslag. In Nederland benoemden 10 van de 14 politieke partijen wie of wat verantwoordelijk is voor de aanslag tijdens het debat op 14 januari 2015. In het debat op 8 januari 2015 in België benoemden slechts 5 van de 11 partijen wie of wat verantwoordelijk is. Belgische politici zijn voorzichtiger in het aanwijzen van de verantwoordelijke van de aanslag. Dit verklaart waarschijnlijk ook waarom in België minder probleemdefinities dan in Nederland werden benoemd in het debat over de aanslag in Parijs.

De laatste bevinding van dit onderzoek is dat met name de conservatievere partijen dit event aangrepen om probleemdefinities te hanteren. Dat geldt voor zowel Nederland als België. Deze partijen verbonden verschillende maatregelen aan de aanslag, zoals het afnemen van de nationaliteit van jihadgangers en het aanleggen van een database met vluchtgegevens van

passagiers. De progressievere partijen noemden ook problemen die aan de aanslag waren gelieerd, maar waren daarin minder expliciet.

Tenslotte wordt stilgestaan bij enkele tekortkomingen van dit onderzoek. Allereerst is het daarvoor van belang stil te staan bij de betrouwbaarheid. Bij het analyseren van frames of probleemdefinities is de interpretatie van de frameanalist onvermijdelijk. Ook bij deze scriptie is het aannemelijk dat de interpretatie van de onderzoeker een rol heeft gespeeld. Om de betrouwbaarheid toch te kunnen waarborgen, is gekozen voor de constant comparative method.

Naast deze methode zijn er nog andere methoden die de betrouwbaarheid van dit onderzoek hadden kunnen vergroten. Het is bijvoorbeeld mogelijk hetzelfde onderzoek uit te voeren via drie parallel lopende coderingsstrategieën: de open codering, het axiale coderen en het selectieve coderen die ten slotte resulteren in een aantal framebundels (Van Gorp, 2007, p. 15). Vanwege beperkte tijd is voor deze scriptie niet gekozen voor deze methode, maar het zou mogelijk interessant kunnen zijn voor vervolgonderzoek om deze methode toe te passen.

Een andere tekortkoming van deze scriptie is het selecte aantal cases. Er is gekozen om het Nederlandse en Belgische debat over de aanslag in Parijs gedetailleerd te analyseren. Het aantal cases in dit onderzoek is te beperkt om de bevindingen en conclusies te generaliseren voor andere, niet-onderzochte situaties. De uitkomsten van deze scriptie waren beter te generaliseren geweest als iteratief steekproeven waren getrokken. Bij die methode worden herhaaldelijk positieve, afwijkende en negatieve cases geselecteerd met tussentijdse analyses. De resultaten van de tussentijdse analyses worden bijgesteld op grond van de nieuwe informatie. Als het verzadigingspunt (*point of saturation*) wordt bereikt, kan aanspraak worden gemaakt op de generaliseerbaarheid van de conclusies. De onderzoeker vindt het verzadigingspunt als hij geen afwijkende of negatieve cases meer vindt. Het is dan aannemelijk dat de onderzoeksconclusies naar andere gevallen in het domein kunnen worden gegeneraliseerd (Smaling, 2014, p. 10).

Tot slot is het wellicht interessant om een andere onderzoeksmethode op het vraagstuk toe te passen. Het is bijvoorbeeld mogelijk om gestructureerde of ongestructureerde interviews uit te voeren met politici die probleemdefinities hanteren. Door politici zelf te laten reflecteren op de manier waarop zij events betrekken bij probleemdefinities, ontstaat mogelijk een vernieuwende kijk op events en probleemdefinities.

Bibliografie

- Alink, F.B. (2006). Crisis als kans? Over de relatie tussen crises en hervormingen in het vreemdelingenbeleid van Nederland en Duitsland. (proefschrift). Geraadpleegd van <https://dspace.library.uu.nl/bitstream/handle/1874/12727/index.htm?sequence=21>
- Berezin, M. (2012). Events as templates of possibility: An analytic typology of political facts. In: *The oxford handbook of cultural sociology*.
- Birkland, T.A. (1998). Focusing Events, Mobilization, and Agenda Setting. *Journal of Public Policy*, 18(1), 53-74.
- Boeije, H. & Bleijenbergh, I. (2014). *Analyseren in kwalitatief onderzoek. Denken en doen*. Amsterdam, Nederland: Boom Lemma Uitgevers.
- Castelli Gattinara, P. (2017). Framing Exclusion in the Public Sphere: Far-Right Mobilisation and the Debate on Charlie Hebdo in Italy. *South European Society and Politics*, 22(3), 345-364.
- Cobb, W.R. & Elder, C.D. (1975). *Participation in American Politics: The Dynamics of Agenda-Building*. Baltimore. United States: The Johns Hopkins University Press.
- Dooremalen, T.J.A. van (2019). The Framing of 9/11 in the American, French, and Dutch Public Spheres (2001–2015): A Contribution to the Sociology of Events. (proefschrift). Geraadpleegd van blackboard.leidenuniv.nl
- Doorewaard, H., Kil, A. & Ven, A. van de (2015). *Praktijkgericht kwalitatief onderzoek. Een praktische handleiding*. Amsterdam, Nederland: Boom Lemma Uitgevers.
- Gerring, J. (2007). *Case Study research, principles and practices*. Cambridge, United Kingdom: Cambridge University Press.
- Gorp, B. van (2007). Het reconstrueren van frames via inductieve inhoudsanalyse: uitgangspunten en procedures. *Kwalon*, 12(2), 13-18.
- Handelingen. (z.d.). Opgevraagd op 24 april 2019 van <https://www.parlement.com/id/vh8lnhrq0xzs/handelingen>
- Hilgartner, S. & Bosk, C.L. (1988). The Rise and Fall of Social Problems: A Public Arenas Model. *American Journal of Sociology*, 94(1), 53-78.
- Integraal verslag. (z.d.). Opgevraagd op 22 april 2019 van <https://www.dekamer.be/kvvcr/s/howpage.cfm?section=/searchlist&language=nl&html=/site/wwwroot/searchlist/lexiconN.html#item0-intreport>

- Polońska-Kimunguyi, E. & Gillespie, M. (2016). Terrorism discourse on French international broadcasting: France 24 and the case of Charlie Hebdo attacks in Paris. *European Journal of Communication*, 31(5), 568-583.
- Pralle, S.B. (2009). Agenda-setting and climate change. *Environmental Politics*, 18(5), 781-799.
- Rocheftort, D.A. & Cobb, R. W. (1993). Problem Definition, Agenda Access, and Policy Choice. *Policy Studies Journal*, 21(1), 56-71.
- Smaling, A. (2014). Steekproeven voor generalisatie. *Kwalon*, 19(1), 5-13.
- Voss, G. (2015). After Google Spain and Charlie Hebdo: The Continuing Evolution of European Union Data Privacy Law in a Time of Change. *The Business Lawyer*, 71(1), 281-292.
- Wat is conservatief? (z.d.). Opgevraagd van <https://tweedekamer2017.kieskompas.nl/nl/#!/more-info>
- Weiss, J. (1989). The powers of problem definition: The case of government paperwork. *Policy Sciences*, 22(2), 97-121.
- Yin, R.K. (1989). *Case study research: Design and methods*. Newbury Park, Calif: Sage Publications.

Lijst met geraadpleegde Kamerstukken

- Handelingen II 2014-2015, nr. 41 item 7, p. 41-7-1 - 41-7-50.
Opgevraagd van: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20142015-41-7.html>
- Handelingen II 2014-2015, nr. 40, item 1, p. 40-1-1.
Opgevraagd van: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20142015-40-1.html>
- Handelingen II 2014-2015, nr. 42, item 7, p. 42-5-1 - 42-5-17.
Opgevraagd van: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20142015-42-5.html>
- Handelingen II 2014-2015, nr. 53, item 7, p. 53-7-1 - 53-7-35.
Opgevraagd van: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20142015-53-7.html>
- Handelingen II 2014-2015, nr. 53, item 3, p. 53-3-1 - 53-3-39.
Opgevraagd van: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20142015-53-3.html>
- Handelingen II 2014-2015, nr. 72, item 27, p. 72-27-1 - 72-27-9.
Opgevraagd van: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20142015-72-27.html>

Handelingen II 2014-2015, nr. 4, item 30, p. 4-30-1 - 4-30-6.

Opgevraagd van: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20152016-4-30.html>

Handelingen II 2014-2015, nr. 18, item 4, p. 18-4-1 - 18-4-23.

Opgevraagd van: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20152016-18-4.html>

Handelingen II 2015-2016, nr. 24, item 6, p. 24-6-1 - 24-6-21.

Opgevraagd van: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20152016-24-6.html>

Handelingen II 2015-2016, nr. 26, item 16, p. 26-16-1 - 26-16-14.

Opgevraagd van: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20152016-26-16.html>

Handelingen II 2015-2016, nr. 26, item 17, p. 26-17-1 - 26-17-41.

Opgevraagd van: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20152016-26-17.html>

Handelingen II 2015-2016, nr. 26, item 5, p. 26-5-1 - 26-5-26.

Opgevraagd van: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20152016-26-5.html>

Handelingen II 2015-2016, nr. 27, item 3, p. 27-3-1 - 27-3-45.

Opgevraagd van: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20152016-27-3.html>

Handelingen II 2015-2016, nr. 29, item 6, p. 29-6-1 - 29-6-29.

Opgevraagd van: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20152016-29-6.html>

Handelingen II 2015-2016, nr. 31, item 26, p. 31-26-1 - 31-26-72.

Opgevraagd van: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20152016-31-26.html>

Handelingen II 2015-2016, nr. 20, item 6, p. 20-6-1 - 20-6-14.

Opgevraagd van: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-ek-20152016-20-6.html>

Handelingen II 2015-2016, nr. 70, item 28, p. 70-28-1 - 70-28-56.

Opgevraagd van: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20152016-70-28.html>

Handelingen II 2015-2016, nr. 74, item 7, p. 74-7-1 - 74-7-36.

Opgevraagd van: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20152016-74-7.html>

Handelingen II 2015-2016, nr. 76, item 6, p. 74-7-1 - 74-7-36.

Opgevraagd van: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20152016-74-7.html>

Handelingen II 2015-2016, nr. 76, item 6, p. 76-6-1 - 76-6-37.

Opgevraagd van: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20152016-76-6.html>

Integraal verslag van donderdag 8 januari 2015

Opgevraagd van: <http://www.dekamer.be/doc/PCRI/html/54/ip026x.html>

Integraal verslag van donderdag 15 januari 2015

Opgevraagd van: <http://www.dekamer.be/doc/PCRI/html/54/ip027x.html>

Integraal verslag van donderdag 29 januari 2015

Opgevraagd van: <http://www.dekamer.be/doc/PCRI/html/54/ip029x.html>

Integraal verslag van woensdag 15 juli 2015

Opgevraagd van: <http://www.dekamer.be/doc/PCRI/html/54/ip063x.html>

Integraal verslag van dinsdag 13 oktober 2015

Opgevraagd van: <http://www.dekamer.be/doc/PCRI/html/54/ip072x.html>

Integraal verslag van donderdag 29 oktober 2015

Opgevraagd van: <http://www.dekamer.be/doc/PCRI/html/54/ip079x.html>

Integraal verslag van donderdag 19 november 2015

Opgevraagd van: <http://www.dekamer.be/doc/PCRI/html/54/ip081x.html>

Integraal verslag van donderdag 3 december 2015

Opgevraagd van: <http://www.dekamer.be/doc/PCRI/html/54/ip084x.html>

Integraal verslag van woensdag 16 december 2015

Opgevraagd van: <http://www.dekamer.be/doc/PCRI/html/54/ip088x.html>

Integraal verslag van donderdag 17 maart 2016

Opgevraagd van: <http://www.dekamer.be/doc/PCRI/html/54/ip102x.html>

Integraal verslag van donderdag 24 maart 2016

Opgevraagd van: <http://www.dekamer.be/doc/PCRI/html/54/ip103x.html>

Gedachtewisseling Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers – 30 september 2014

Opgevraagd van: [http://www.dekamer.be/doc/flwb/pdf/54/0344/54k0344001.pdf#search="loyauteitsverklaring%20%2054%20<in>%20keywords"](http://www.dekamer.be/doc/flwb/pdf/54/0344/54k0344001.pdf#search=)

Wetsvoorstel Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers – 30 oktober 1990

Opgevraagd van: [http://www.dekamer.be/doc/flwb/pdf/47/1338/47k1338001.pdf#search="moskeeën%20%2053%20<in>%20keywords"](http://www.dekamer.be/doc/flwb/pdf/47/1338/47k1338001.pdf#search=)

Appendix: voorbeeld analyse debatten

<i>Debat & persoon</i>	<i>Wie/wat is geraakt?</i>	<i>Wie/wat is verantwoordelijk</i>	<i>Oorzaken</i>	<i>Gevolgen</i>	<i>Oplossingen</i>
<p>14-01-2015 De aanslag in Parijs Samsom (PvdA)</p>	<p>Brute aanslag op de essentiële belofte van het vrije naoorlogse Europa, de belofte waar je nooit meer bang hoefde te zijn vanwege je afkomst, je geloof, je geaardheid, of je mening. We zijn geraakt in het hart.</p>	<p>De terroristen/de extremisten. Niemand van ons, moslim of niet-moslim, hoeft verantwoording af te leggen voor gruweldaden die niet door hem of haar zijn gepleegd.</p>			<p>Als samenleving zullen we de angst en verdeeldheid dus van een antwoord moeten voorzien, met moed en verbondenheid. Daarbij geldt voor onze fractie dat we ons niet willen storten in een politieke wapenwedloop van flinke voorstellen, maar dat we het kabinet de opdracht en de ruimte willen geven om ervoor te zorgen dat onze politie, marechaussee en veiligheidsdiensten kunnen doen wat nodig is. De wettelijke bevoegdheden die daarbij horen, bespraken we al eerder op 4 september. De Partij van de Arbeid steunt de voorstellen die toen zijn gedaan nog steeds. Maar ook hiervoor geldt dat wie vrijheid wil beschermen met vrijheidsbeperkende maatregelen grote zorgvuldigheid moet betrachten, zoals het medicijn bij een juiste dosering het virus doodt, maar bij een overdosis het lichaam. En onze open, vrije democratie is een kwetsbaar lichaam.</p>

<i>Wilders (PVT)</i>	Mijn fractie is eerlijk gezegd woest. Woest dat er door de islam weer onschuldige slachtoffers zijn gevallen: joden, islamcritici en onschuldige mensen.	De islam	Wat nodig is, en wat ontbreekt, is een goede analyse van de oorzaak. Dat is de juiste oplossing voor al die terreur. De islam is haat. De islam is geweld. De islam is onverdraagzaamheid	In alle landen waar de islam sterk is, gaat dat ten koste van vrijheid, vrijheid van meningsuiting, van journalisten, van minderheden, van iedereen. Wie nu nog durft te ontkennen dat er een verband bestaat tussen terreur en de islam is knettergek. De islamisering is een levensgroot gevaar.	We moeten de-islamiseren. Genoeg is genoeg, dat is mijn antwoord. Minder islam, minder moskeeën, het liefst helemaal geen, geen islamitische scholen en het stoppen van de immigratie.
<i>Pechtold (D66)</i>		Dit zijn aanslagen waar alleen, maar dan ook alleen de terroristen zelf verantwoordelijkheid voor dragen.			Daarom houdt mijn fractie vast aan haar eerder uitgezette koers. Wij zetten in op preventie, en dan met name op goed uitgeruste veiligheidsdiensten, op voldoende capaciteit bij politie en Openbaar Ministerie. Daarom hebben wij al eerdere bezuinigingen op de AIVD kunnen terugdraaien.
<i>08-01-2015</i>					
<i>Verherstraeten (CD&V)</i>	Ja, wij voelen ons bedreigd in onze fundamentele waarden en onze fundamentele rechten en vrijheden. Ja, collega's, wij voelen ons bedreigd inzake persvrijheid en vrijheid van meningsuiting.				Het regeerakkoord voorziet in overleg met het middenveld en in overleg met religieuze leiders. Alle groeperingen, rechtstreeks of onrechtstreeks betrokken, moeten elk geweld compromisloos afwijzen, en zij moeten dat blijven herhalen.
<i>Vrye (N-VA)</i>	Het hart van de democratie				

*De-
winter
(VB)*

		<p>Collega's, de slachtoffers die een jaar geleden zijn gevallen in het Joods Museum in Brussel, de slachtoffers gisteren in Parijs en de zovele andere slachtoffers van vele andere jihadistische aanslagen in Europa zijn in eerste instantie het slachtoffer van de lakse immigratiepolitiek van de overheid, van decennialange islamkolonisatie die daarvan het gevolg is geworden.</p>	<p>De daders van de aanslag van gisteren waren geboren en getogen Franse moslims. Het zijn kinderen van de massa-immigratie en de multiculturaliteit, die vandaag de aanslagen in de straten van onze Europese steden plegen. Alleen een streng beleid dat kordaat optreedt tegen eenieder die de jihadistische en salafistische islam aanhangt, die geweld predikt of verheerlijkt, kan soelaas brengen.</p>	<p>Dat betekent dat Syriëstrijders de nationaliteit moet worden afgenomen, dat wij hen liever kwijt dan rijk zijn, in plaats van hen hier, mijnheer de minister van Binnenlandse Zaken, krampachtig binnen onze grenzen te willen houden en te overtuigen met naïeve propagandafilmpjes op internet. Dat betekent dat radicale moskeeën moeten worden gesloten, dat haatpredikers hier niet de kans mogen krijgen om hun boodschap uiteen te zetten, dat moslims een loyauteitsverklaring moeten ondertekenen en de sharia moeten afzweren en dat de erkenning en de subsidiëring van de islam moet worden stopgezet.</p>
--	--	---	---	---

Bachelorscriptie definitieve versie

GRADEMARK RAPPORT

EINDCIJFER

/0

ALGEMENE OPMERKINGEN

Docent

PAGINA 1

PAGINA 2

PAGINA 3

PAGINA 4

PAGINA 5

PAGINA 6

PAGINA 7

PAGINA 8

PAGINA 9

PAGINA 10

PAGINA 11

PAGINA 12

PAGINA 13

PAGINA 14

PAGINA 15

PAGINA 16

PAGINA 17

PAGINA 18

PAGINA 19

PAGINA 20

PAGINA 21

PAGINA 22

PAGINA 23

PAGINA 24

PAGINA 25

PAGINA 26

PAGINA 27

PAGINA 28

PAGINA 29

PAGINA 30

PAGINA 31

PAGINA 32

PAGINA 33

PAGINA 34

PAGINA 35

PAGINA 36

PAGINA 37

PAGINA 38

PAGINA 39
